

Рисунок 3. Діаграма частоти виникнення ранніх променевих ускладнень у хворих на РПЗ після ДПТ

опромінення на орган-мішень (простату), а по-друге, зменшити вірогідність розвитку променевих ускладнень.

Таким чином, результати безрецидивної виживаності хворих на РПЗ після ПТ демонструють більшу ефективність 3D конформного опромінення порівняно з конвенційним.

Найпоширенішим раннім ускладненням ДПТ РПЗ є діарея, яка трапляється приблизно в 2 рази частіше, ніж інші ранні променеві ускладнення незалежно від методу опромінення. При лікуванні РПЗ на лінійних прискорювачах ранні променеві ускладнення спостерігаються значно (у 4 рази) рідше, ніж при лікуванні на кобальтових телегамма-установках.

Отже, 3D конформна ПТ є ефективнішим і безпечнішим методом променевого лікування РПЗ, ніж конвенційна, оскільки дозволяє підвести велику дозу безпосередньо на пухлину і при цьому зменшити вірогідність виникнення ускладнень з боку «критичних органів».

Література

1. Nilsson S., Norlen B.J., Widmarks A.A. // *Acta Oncol.* – 2004. – Vol. 43, № 4. – P. 316–381.
2. Salembier C., Lavagnini P., Nickers P. et al. GEC ESTRO PROBATE Group. Tumour and target volumes in permanent prostate brachytherapy: a supplement to the ESTRO/EAU/EORTC recommendations on prostate brachytherapy. // *Radiother. Oncol.* 2007. – Vol. 83, № 1. – P. 3–10.
3. Perez C.A. Prostate // *Principals and Practice of Radiation Oncology, 3rd ed.: 1583–1694 / Ed. C.A. Perez and L.W. Brady.* – Philadelphia, New York: Lippincott Raven, 1998.
4. Koper P.C., Stroom J.C., van Putten W.L. et al. // *Int. J. Radiat. Oncol. Biol. Phys.* – 1999. – Vol. 43, № 4. – P. 727–734.
5. Dearnaley D.P., Khoo V.S., Norman A.R. et al. // *Lancet.* – 1999. – Vol. 353 (9149). – P. 267–272.

Н.Г. Семикоз, А.О. Шуміло, Т.В. Карпушина, О.А. Грабовський, Н.А. Лічман

Донецький обласний протипухлинний центр

Результати комбінованого лікування хворих на місцево-поширений рак шийки матки

The results of combination therapy for local cervical cancer

Summary. Administration of the developed technique of combination treatment based on split course of combination radiation therapy (RT) against a background of neoadjuvant chemotherapy to 275 patients with stage II-III cervical cancer allowed to transfer an immobile tumor process to the respec-

table state in 46.9% of cases, which was followed by the uterus and appendages removal, while with traditional course of RT operability index was only 6.9%.

Key words: local cervical cancer, combination radiation therapy, multimodality treatment.

Резюме. Использование у 275 больных РШМ II–III стадии разработанного способа комбинированного лечения, основанного на расщепленном курсе сочетанной лучевой терапии (ЛТ) на фоне неoadъювантной химиотерапии позволило привести в 46,9 % случаев иммобильный опухолевый процесс в резектабельное состояние с последующим выполнением экстирпации матки с придатками. В то же время при традиционном сочетанном курсе ЛТ показатель резектабельности составил всего 6,9 %.

Ключевые слова: местно-распространенный рак шейки матки, сочетанная лучевая терапия, комбинированное лечение.

Ключові слова: місцево-поширений рак шийки матки, поєднана променева терапія, комбіноване лікування.

Метою нашого дослідження було підвищення ефективності комбінованого лікування місцево-поширеного раку шийки матки (РШМ) шляхом удосконалення схеми передопераційної поєднаної променевої і хемотерапії з метою приведення пухлини у резектабельний стан.

Спостерігали 275 хворих на РШМ II–III стадії, які отримували різні види спеціального лікування з метою приведення пухлини в резектабельний стан з подальшим оперативним лікуванням на базі Донецького обласного протипухлинного центру за період 1999–2005 рр. Усіх хворих, що ввійшли до цього дослідження, було поділено на 2 групи.

Досліджувана група становила 145 хворих на РШМ, яким проводили комбіноване і хемопроменеве лікування з використанням розробленого нами способу двоетапної методики поєднаного променевого лікування (ППЛ) на фоні хемотерапії. На першому етапі обстежуваним виконували поєднану променеву терапію (ПТ), дистанційну променеву терапію (ДПТ) статичним методом з двох протилежних полів. Сумарна осередкова доза (СОД) складала 30 Гр, ритм опромінення — 5 сеансів на тиждень з разовою осередковою дозою (РОД) 2,0–2,5 Гр. Розміри полів опромінення залежали від індивідуальних анатомічних особливостей хворих і складала 14–16 × 15–18 см, РОД при внутріпорожнинній ПТ — 10 Гр до СОД — 20 Гр на точку А. Паралельно хворі отримували внутрівєнні інфузії 5-фторурацилу до сумарної дози 5 Гр. Через 3 тижні комплексно оцінювали ефективність проведеного лікування. Коли було досягнуто мобільності матки (хворі з імобільними і обмежено мобільними пухлинами не були операбельними), виконували оперативне втручання — радикальну гістеректомію з клубовою лімфаденектомією методом Вертгейма–Мейгса. У післяопераційному періоді цим хворим проведено курс ДПТ до СОД — 20–25 Гр.

За недостатнього ступеня регресії пухлини і збереження обмеженої мобільності чи імобільності процесу після 1-го етапу проводили 2-й етап ППЛ і хемотерапії. Курс поєднаної променевої терапії продовжували методом класичного фракціонування до СОД 45–50 Гр від ДПТ і СОД 50 Гр від внутріпорожнинної Со-терапії за два етапи лікування на фоні неoadъювантної хемотерапії 5-фторурацилом і антибактеріальної протизапальної терапії аналогічно першому етапу лікування. Через три тижні знову проводили оцінку резектабельності пухлинного процесу. Досягнувши його мобільності, застосовували оперативне втручання — радикальну гістеректомію з клубовою лімфаденектомією методом Вертгейма–Мейгса. При обмеженій мобільності та імобільності процесу проводили диспансерне спостереження і симптоматичне лікування.

Хворих контрольної групи піддавали ППЛ за стандартними методиками. Дози опромінення при цьому склали: від внутріпорожнинної ПТ СОД 40–50 Гр, РОД 10 Гр; від ДПТ — СОД 40–45 Гр, РОД 2,5 Гр. Через 3 тижні цим хворим також комплексно оцінювали ефективність проведеного лікування аналогічно з досліджуваною групою, відповідно до критеріїв ВООЗ (1996 р.). По досягненні мобільності процесу починали оперативне втручання (радикальну гістеректомію з клубовою лімфаденектомією методом Вертгейма–Мейгса), при імобільності — вели диспансерне спостереження і симптоматичне лікування.

Після першого етапу терапії в досліджуваній групі повний регрес клінічно візуалізованого вогнища було відзначено в 2,7% хворих, зменшення більш ніж на 50% — у 47,8%, регрес новоутвору — понад 25, але не більше 50%, виявлено в 35,9% пролікованих. Не відповіли на проведену терапію 13,6% пацієнток. Загалом можна констатувати, що об'єктивної відповіді після першого етапу лікування було досягнуто у 86,2% жінок.

Після першого етапу операбельними були визнані 68 (46,9%) хворих, яким виконано хірургічне втручання — радикальну гістеректомію з клубовою лімфаденектомією методом Вертгейма–Мейгса з використанням розроблених у клініці способів інтраопераційної профілактики післяопераційних ускладнень. У післяопераційному періоді цим хворим додатково проведено курс ДПТ до СОД 20–25 Гр. Іншим 77 (53,1%) пацієнткам, в яких ступінь регресії пухлини після проведення першого етапу ПТ не дозволяв виконати радикальне хірургічне втручання, було проведено 2-й етап ППЛ. Після другого етапу лікування повний регрес клінічно візуалізованого вогнища мав місце в 64,9% хворих, його зменшення на понад 50% — в 22,1%, регрес новоутвору більш ніж на 25, але не більше 50%, — у 11,7% спостережень. Не відповіли на проведену терапію 1,3% хворих. Загалом можна констатувати, що об'єктивної позитивної відповіді після другого етапу лікування було досягнуто в 98,7% жінок, яких не піддавали оперативному лікуванню. Після другого етапу опромінення пухлинний процес було визнано резектабельним у 4 випадках. Це дещо збільшило кількість операбельних хворих — до 72 (49,6%) осіб, яких спочатку лікували (145 жінок) за двоетапною розщепленою програмою опромінення.

У результаті проведеного ППЛ у контрольній групі повний регрес клінічно візуалізованого вогнища було виявлено у 85 (65,4%) випадках, зменшення понад 50% — в 31 (23,8%), регрес новоутвору на понад 25, але не більше 50%, діагностовано в 12 (9,2%) спостереженнях. Не відповіли на проведену терапію 2 (1,5%) пацієнтки. Таким чином, об'єктивної відповіді після лікування було досягнуто у 98,5% хворих, частота виражених відповідей — повної і більше 50% регресії пухлини сумарно склала 89,2%. Оцінка резектабельності пухлини не принесла настільки значних результатів. Лише у 9 (6,9%) хворих ми вирішили виконати радикальну операцію завдяки досягнутій мобільності пухлинного процесу. Такі показники оцінювали не тільки як наслідок вираженості фіброзно-склеротичних змін у параметральній і парацервікальній клітковині, викликаних традиційною методикою ППЛ, але й низькою ефективністю даного виду лікування. Показники резектабельності пухлини в досліджуваній і контрольній групах хворих після хемопроменевого впливу представлено в таблиці 1.

Нами проаналізовано показники віддаленої виживаності й середньої тривалості життя досліджуваних і контрольних хворих, підданих різним варіантам хемопроменевого і комбінованого лікування. Результативність терапії оцінювали згідно з критеріями ВООЗ із урахуванням три-

Таблиця 1
Резектабельність пухлин у досліджуваній і контрольній групах після хемопроменевого лікування

Група хворих	бельність		Нерезектабельність	
	абс.	%	абс.	%
Досліджувана (n = 145)	72	49,6	73	50,4
Контрольна (n = 30)	9	6,9	121	93,1

валості безрецидивного періоду, а також за допомогою інтервального методу побудови таблиць доживання. Результати віддаленої виживаності в досліджуваній групі представлені в таблиці 2.

Таблиця 2
П'ятирічна виживаність і середня тривалість життя хворих досліджуваної групи

Характер лікування	Віддалені результати лікування	
	п'ятирічна виживаність, %	середня тривалість життя, років
Консервативне (n = 73)	54,7 ± 5,32	3,2 ± 0,12
Комбіноване (n = 72)	75,5 ± 5,02	4,4 ± 0,42
Разом	68,4 ± 4,71	3,9 ± 0,21

Показники віддаленої виживаності в контрольній групі представлено в таблиці 3.

Таблиця 3
П'ятирічна виживаність і середня тривалість життя хворих контрольної групи

Характер лікування	Віддалені результати лікування	
	п'ятирічна виживаність, %	середня тривалість життя, років
Консервативне (n = 121)	51,9 ± 4,21	3,01 ± 0,54
Комбіноване (n = 9)	70,2 ± 11,21	3,71 ± 0,70
Разом	55,2 ± 5,41	3,11 ± 0,51

У досліджуваній групі хворих на РШМ, підданих комбінованому і хемопроменевому лікуванню з використанням розробленого двоетапного способу розщепленої ППЛ і хемотерапії, п'ятирічна виживаність вірогідно вища на понад 13%, ніж у контрольній групі з використанням традиційного ППЛ у плані комбінованого і хемопроменевого лікування відповідно — (68,4 ± 4,71)% для загальної групи і (75,5 ± 5,02)% — для оперованих пацієнток в плані комбінованого лікування, що значно перевищує наявні в літературі результати лікування даного контингенту хворих. П'ятирічна виживаність хворих досліджуваної групи, яким було проведено консервативне лікування за двоетапною методикою, склала лише 51,9% (у контрольній групі цей показник становив 54,7%, відмінність статистично невірогідна). Проте слід зазначити, що в досліджуваній групі без оперативного лікування було більше випадків IIIb ст. після

виключення осіб, підданих оперативному лікуванню, ніж у контрольній групі хворих, у зв'язку з чим досягнутий результат — понад 50% надає оптимізму, порівняно з даними літератури, щодо цієї категорії пацієнтів. Отриманий показник виживаності після комбінованого лікування в контрольній групі навряд чи можна точно оцінити через незначну кількість спостережень, про це додатково свідчить невисокий загальний показник виживаності по всій групі $55,2 \pm 5,41\%$, який відповідає даним літератури.

Таким чином, застосування розщепленого двоетапного способу хемопроменевого лікування нерезектабельного місцево-поширеного РШМ дозволяє досягти клінічно значущого ефекту (регресу пухлини) після першого етапу лікування у 86,2% випадків, після другого — в 98,7%. Розроблений комбінований спосіб терапії дозволяє досягти резектабельного стану пухлинного процесу в 49,6% хворих, при цьому задовільні результати 5-річної виживаності досягаються в 51,9–75,5% випадків відповідно.

Література

1. Думанский Ю.В., Семикоз Н.Г., Бондарь В.Г. и др. Оптимизация комбинированного лечения рака шейки матки // *Матер. 10 з'їзду онкологів України, 2001.* — С. 227.
2. Сухіна О.М., Немальцова О.А., Старенький В.П., Панов О.В. // *Промен. діагност., промен. тер.* — 2005. — № 4. — С. 66–69.
3. Іслямова Г.С. Комбіноване лікування раку шийки матки із застосуванням передопераційної хіміопроменевої терапії: Автореф. дис. ... канд. мед. наук: спец. 14.01.07 «Онкологія» — Донецьк, 2004. — 20 с.
4. Іванкова В.С., Хруленко Т.В., Шевченко Г.М. та ін. // *Промен. діагност., промен. тер.* — 2008. — № 2. — С. 37–41.
5. Мечев Д.С., Столярова О.Ю. // *УРЖ.* — 2005. — Т. XIII, вип. 1. — С. 53–57.
6. Сухіна В.С., Міхановський О.А. // *Там же.* — 2008. — Т. XVI, вип. 3. — С. 353–358.
7. Сухіна О.М., Немальцова О.А. // *Промен. діагност., промен. тер.* — 2005. — № 3. — С. 58–61.
8. Nishio S., Katsumata N., Matsumoto K. et al. // *Oncol. Rep.* — 2008. — Vol. 19. — P. 497–503.
9. Liu J., Li Y., Li S., Wang D., Hu T. et al. // *J. Huazhong. Univ. Sci. Technol. Med. Sci.* — 2010. — Vol. 30, № 5. — P. 626–630.
10. Gasparian N.A., Pozharisskii K.M., Zharinov G.M. et al. // *Vop. Onkol.* — 2007. — Vol. 53, № 4. — P. 439–44.

В.В. Синайко

ГУ «РНПЦ онкологии и медицинской радиологии им. Н.Н.Александрова», Минск, Республика Беларусь

Послеоперационная лучевая и химиолучевая терапия с использованием темозоламида у пациентов с анапластическими глиомами (Grade III) головного мозга

Post-operative radiation and chemoradiation therapy with Temozolamide in patients with grade III anaplastic gliomas of the brain

Summary. Post-operative radiation (RT) or chemoradiation therapy (CRT) with Temozolamide promotes 5-year survival in 52.4 % of cases of anaplastic oligodendroglioma

and oligoastrocytoma and in 39.3 % of cases of anaplastic astrocytoma. CRT (vs. RT) increases 5-year survival of the patients with anaplastic astrocytoma from $28.4 \pm 9.5\%$ to $56.2 \pm 15.7\%$ ($p = 0.042$).

Key words: grade III anaplastic glioma, post-operative radiation (chemoradiation) therapy.

Резюме. Післяопераційна променева (ПТ) або хемопроменева терапія (ХПТ) з темозоламідом забезпечує 5-річну виживаність у 52,4 % хворих при анапластичній олігодендрогліомі й олігоастроцитомі та в 39,3 % при анапластичній астроцитомі. ХПТ (у порівнянні з ПТ) підвищує 5-річну виживаність пацієнтів з анапластичною астроцитомою з $28,4 \pm 9,5\%$ до $56,2 \pm 15,7\%$ ($p = 0,042$).

Ключові слова: анапластична гліома (Grade III), післяопераційна променева (хемопроменева) терапія.

Ключевые слова: анапластическая глиома (Grade III), послеоперационная лучевая (химиолучевая) терапия.

Анапластические глиальные опухоли головного мозга (Grade III) включают анапластические астроцитомы, составляющие 6,7% случаев среди всех глиом головного мозга (ГМ), и анапластические олигодендроглиомы и олигоастроцитомы, составляющие от 5 до 20% глиальных опухолей ГМ. Пятилетняя выживаемость при анапластической астроцитоме составляет (по данным SEER) 27,4%, а при анапластической олигодендроглиоме и олигоастроцитоме — от 28 до 75% в зависимости от генетического типа опухоли и метода лечения [1–2]. Новый этап в лечении данных форм опухолей связан с внедрением в клиническую практику темозоламида, применение которого совместно с лучевой терапией (ЛТ) в состоянии увеличить выживаемость этой категории пациентов [3].

Целью исследования стала оценка результатов комбинированного и комплексного лечения пациентов с анапластическими глиомами (Grade III), включающего послеоперационную лучевую и химиолучевую терапию с использованием темозоламида.

В исследование включен 71 пациент с морфологически подтвержденным при хирургическом вмешательстве диагнозом анапластической глиомы (Grade III). Анапластическая астроцитомы (Grade III) была диагностирована у 54 (76,1%), а анапластическая олигодендроглиома и анапластическая олигоастроцитомы (Grade III) — у 17 (23,9%) пациентов. Среди них было 40 (56,3%) мужчин и 31 (43,7%) женщина в возрасте от 20 до 70 лет. Общее состояние пациентов по шкале Карновского перед началом послеоперационной лучевой (ЛТ) либо химиолучевой (ХЛТ) терапии было не менее 50%, ЛТ проводилась в условиях объемного планирования и конформного облучения в РОД 1,8–2 Гр (1 фракция в день, 5 фракций в неделю) до СОД 54–60 Гр. У 37 (52,1%) пациентов облучение сочеталось с приемом темозоламида в дозе 75 мг/м² за 1 час до сеанса ЛТ в первые и последние 2 недели облучения с последующим (через 3–5 недель после окончания лучевого лечения) назначением до 6 курсов темозоламида 150–200 мг/м² в 1–5-й день с интервалом 28 дней. У остальных 34 (47,9%) пациентов использовалась только послеоперационная ЛТ по вышеуказанной схеме. Выживаемость оценивалась на основании данных канцер-регистра Республики Беларусь и рассчитывалась методом Kaplan–Meier с использованием log-rank теста (программа SPSS Statistics 17.0).

Среди 71 пациента, включенных в исследование, в настоящее время продолжают наблюдаться 42 (59,2%) при сроках наблюдения от 12 до 84 месяцев. Из 17 больных с анапластической олигодендроглиомой и олигоастроцитомой живы 12 (70,6%), а из 54 с анапластической астроцитомой — 30 (55,6%) человек. Медиана выжива-